

Nr 1214

Av fru **Mogård m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 112, med förslag till lag om ändring i landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319), m. m.*

(Lika lydande med motion nr 1055 i Första kammaren)

Proposition nr 112 innehåller dels vissa förslag till ändring av gällande landstingslag, dels förslag till särregler för Stockholms läns landsting rörande landstingskommunens kompetens, antalet landstingsmän, valkretsindelningen och landstingets sammanträden.

Propositionen grundar sig på ett av särskild utredningsman framlagt förslag (SOU 1968: 35). Utredningsmannen hade föreslagit en särskild författning för storlandstinget, medan departementschefen föreslår att erforderliga särregler införes i en lag med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun. Sådana justeringar av lagstiftningen, som bör prövas med avseende på samtliga landsting, föredrar departementschefen att inte nu ta ställning till. Vi ansluter oss till departementschefens bedömning härvidlag.

Den centrala frågan vid en övergång till den nya organisationen för Stockholms läns landsting är enligt vår mening landstingets kompetens och då särskilt i förhållande till primärkommunerna. Det är klart förutsatt, att landstinget i Stockholms län skall överta uppgifter, som nu är primärkommunala. Vi vill starkt understryka vikten av att man härvid iakttar stor varsamhet. Frågan har betydelse även utanför den region det nu i första hand gäller, eftersom mycket talar för att övriga landsting på längre sikt kan komma att bli föremål för en omorganisation av liknande art. Det kan icke råda något tvivel om att den gamla uppfattningen om primärkommunernas stora betydelse för ett vidsträckt medborgerligt inflytande på allmänna angelägenheter fortfarande behåller sin aktualitet.

Mot denna bakgrund är det angeläget, att det inte blir tillfälliga lägen eller opinioner, som avgör vilka uppgifter landstinget skall ha, utan funktionernas karaktär. Utredningsmannen fann det icke möjligt att i lagen ge mera ledning än som kan ligga i formuleringen, att landstingskommunen skall »vårda sina angelägenheter», d. v. s. att uppgifterna skall på något sätt avse för en större krets inom området gemensamma frågor. Det har alltså inte ansetts möjligt att ange några principer för denna bedömning, ej heller att uppräknat de angelägenheter det kan gälla eller ens att exemplifiera

dem, såsom sker i landstingslagen. Utredningsmannen diskuterar möjligheten av ett prövningsförfarande hos Kungl. Maj:t eller annan statlig myndighet men förkastar också detta. »Storlandstinget skall ha i sin makt att själv avgöra om en frivillig uppgift av här behandlat slag skall vara en uppgift för storlandstingskommunen.»

Det nya landstinget skulle alltså helt ha avgörandet i sin hand beträffande upptagandet av nya arbetsuppgifter eller eventuellt nedläggande av sådana som landstingskommunen redan har. Utredningsmannens uppfattning härvidlag har enligt vår mening tillmötesgått i den föreslagna lydelsen av 1 § i förslaget till lag med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun.

Vi noterar emellertid med stor tillfredsställelse, att föreliggande förslag till lag innehåller bestämmelser om rätt för primärkommun att väcka förslag vid landstingsmöte. Förslagsrätten torde komma att få betydelse — särskilt för de kommuner som inte blir representerade i tinget eller som endast får en eller ett par representanter — såsom ett medel till direkta initiativ från primärkommunerna. Förenämnda förslag till lag innehåller även bestämmelser om rätt för kommun att anföra besvär över beslut av landstinget eller av förvaltningsutskottet eller annan nämnd. Vi har givetvis intet att invända mot att besvär rätt införs, men vill framhålla att denna icke torde få någon större betydelse för primärkommunerna. Har landstingets beslut tillkommit i laga ordning, strider beslutet ej mot allmän lag, kränker det ej kommunens enskilda rätt — vad nu härmed kan förstås — och vilar det icke eljest på orättvis grund, står det fast. Denna prövningsrätt är uppenbarligen helt otillräcklig. Kommunen, som kanske får lida ett väsentligt ekonomiskt bakslag genom att kommunala anordningar eller planer blir obehövligen eller olämpligen genom att landstinget övertager eller påtvingar kommunen vissa arbetsuppgifter, måste kunna få sin sak realbehandlad av en fristående instans. Om kompetensen klart avgränsas, blir risken för sådana missförhållanden avsevärt mindre.

Vi finner, att den av departementschefen i 1 § i den särskilda lagen in-tagna kompletterande bestämmelsen om det nya landstingets kompetens inte är ägnad att klarlägga gränsen mellan landstingskommunens och primärkommunernas kompetens. Det blir landstinget som avgör om övertagandet av viss befogenhet är påkallad »med hänsyn till betydande behov av samverkan mellan kommunerna» inom del av landstingsområdet.

Vi är medvetna om behovet av att bindningen inte blir alltför stark, men finner det dock nödvändigt att, i anknäytning till landstingslagen som medger en viss, icke obetydlig, flexibilitet, utforma kompetensregeln i lagen med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun så, att däri anges vilka uppgifter som bör åvila landstinget.

Häri genom skulle en större klarhet beträffande uppgiftsfördelningen vinnas, vilket är av betydande intresse för primärkommunerna. Vid utvidgning

av landstingets befogenheter finge tillämpas sedvanlig prövning vid ändring av lag eller, om så befundes lämpligt, prövningen av riksdagen överlåtas till Kungl. Maj:t för beslut efter hörande av primärkommunerna. Därigenom skulle uppnås att primärkommunerna tillförsäkrades möjligheter till en lugn och ostörd planläggning av sina angelägenheter för en rimlig tidrymd. Några bärande skäl för en särskild ordning för Stockholms läns landsting i detta avseende har enligt vår mening icke framlagts.

Frågan om ett särskilt »storlandsting» för Stockholms stad och län har aktualiserats genom att en sammanhängande stadsbygd har uppstått, som sträcker sig genom ett stort antal primärkommuner. Därmed har följt behov av anläggningar av en typ, som inte funnits i primärkommunerna eller endast i vissa av dem, eller av sammanfogandet av företag, som kommit att betjäna stora delar av regionen. Det gäller i första hand en sammanbindande teknisk struktur inom kommunikationer, vattenförsörjning och avlopp m. m., som inte kan administreras genom primärkommunerna. Det är ju också på detta område, som utvecklingen lett till en rad kommunalförbund, gemensamma bolag och liknande lösningar. På det sociala området och inom utbildningsväsendet kan graden av specialisering kräva ett »konsumentområde», som omfattar hela regionen eller en stor del av densamma. Det bör vara uppgifter av denna art, som bör ankomma på den nya regionala organisationen.

En annan principiell bedömning hänför sig till en uppdelning av uppgifterna i planerande och förvaltande funktioner. En viss central planerande funktion bör accepteras även inom områden, där genomförande och förvaltning ligger kvar hos primärkommunerna. Även en sådan linje anknyter till det faktiska förloppet hittills.

Av de uppgifter, som aktualiserats, är det särskilt bostadsförsörjningen, som tilldrar sig intresse. Den är som primärkommunal uppgift väl förankrad i lagstiftningen. Stadsplanemonopolet och bostadsfrågorna hör till kärnan i den primärkommunala självstyrelsen. Vi är medvetna om att en ekonomiskt riktig disposition av tillgängliga resurser för investeringar inom regionen kan kräva en viss styrning, liksom att bistånd i ekonomiskt och annat avseende kan behöva ges de kommuner, som befinner sig i den starkaste expansionsperioden. Dessa frågor bör emellertid lösas på ett sådant sätt, att primärkommunernas kompetens inom de båda ovan nämnda områdena bevaras.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta anta det vid proposition 112 fogade förslaget till Lag med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun med den ändringen att 1 § erhåller följande lydelse:

1 §.

Utöver vad som följer av landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) får Stockholms läns landstingskommun handha angelägenhet som avser regionplanering, samordning av och stöd åt kommunernas bostadsbyggande, planering av vattenförsörjning och avloppssystem, kollektiv trafik samt planering av skolväsendet ovanför grundskolan.

Stockholm den 15 maj 1969

Britt Mogård (m)

Alf Wennerfors (m) Staffan Burenstam Linder (m) Allan Åkerlind (m)
